

FOLKEHELSEINSTITUTTET
Utbrudd @fhi.no
Postboks 222 Skøyen
0213 OSLO

Deres ref.:
Vår ref.: 21/20272-1
Saksbehandler: Mari Svarstad Vestrheim
Dato: 16.06.2021

Dette er en kopi. Originalbrevet er sendt til FOLKEHELSEINSTITUTTET.

Covid -19 - Samtykke på vegne av barn til koronavaksine

Det vises til FHIs henvendelse av 11. juni 2021 med juridiske spørsmål i forbindelse med vaksinerings av barn/ ungdom mellom 12 og 15 år.

Kort oppsummering:

- Koronavaksine til barn forutsetter samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret til barnet
- Ved delt foreldreansvar kreves det samtykke fra begge foreldre
- For barn under offentlig omsorg kreves det samtykke fra barneverntjenesten
- Reglene er like for barn med og uten medisinsk risiko
- Det må fremgå av journal at det foreligger samtykke til vaksinen. Ved delt foreldreansvar må det fremgå at begge foreldre har samtykket.
- Dersom kvalifisert helsepersonell vurderer at vaksinen er nødvendig for at barnet ikke skal ta skade, vil det likevel være tilstrekkelig med samtykke fra én forelder med foreldreansvar. Det antas at dette unntaket er lite aktuelt for denne gruppen.

Vedr. spørsmålet om hvem som må samtykke

Vaksinasjon er helsehjelp, og helsehjelp kan som hovedregel bare gis med samtykke fra pasienten, jf. pasient- og brukerrettighetsloven (pasrl.) § 4-1.

Samtykke på vegne av barn er regulert i pasrl. § 4-4, som fastsetter at foreldrene eller andre med foreldreansvar har rett til å samtykke til helsehjelp for pasienter under 16 år (jf. også barneloven kap. 5). Dette innebærer at det som utgangspunkt kreves samtykke fra begge foreldrene når foreldreansvaret er delt, og at en forelder som ikke har del i foreldreansvaret, som utgangspunkt ikke kan samtykke på vegne av barnet.

HelseDirektoratet

Avdeling helserett og bioteknologi
Mari Svarstad Vestrheim

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20
Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

Det er gjort flere unntak fra dette utgangspunktet.

Psr. § 4-4 annet ledd fastsetter unntak for helsehjelp som regnes som del av den daglige og ordinære omsorgen for barnet (jf. barneloven § 37 og 42 annet ledd). I lovens forarbeider er behandling av øreverk, halsbetennelse, influensa og skrubbsår nevnt som eksempler. Ved slik helsehjelp er det tilstrekkelig med samtykke fra én av foreldrene, og også foreldre uten del i foreldreansvaret kan samtykke (jf. § 4-4 annet ledd annet punktum).

Vaksinasjon etter barnevaksinasjonsprogrammet anses som en del av den daglige og ordinære omsorgen for barnet, og ved slik helsehjelp er det derfor tilstrekkelig med samtykke fra én av foreldrene (eller andre med del i foreldreansvaret). I motsetning til ved annen helsehjelp som del av daglig og ordinær omsorg stilles det imidlertid krav om at den som samtykker må ha del i foreldreansvaret, jf. § 4-4 annet ledd tredje punktum.

Koronavaksinen er ikke en del av barnevaksinasjonsprogrammet (jf. forskrift om nasjonalt vaksinasjonsprogram § 4), og faller dermed ikke inn under særregelen i § 4-4 annet ledd tredje punktum.

Etter Helsedirektoratets vurdering kan koronavaksinen heller ikke anses som del av den daglige og ordinære omsorgen for barnet iht. unntaket i psrl. § 4-4 annet ledd første punktum. Det vises i denne sammenheng til lovens forarbeider (Prop. 75 L (2016 – 2017)), der det er gitt en begrunnelse for hvorfor vaksiner i barnevaksinasjonsprogrammet anses som en del av den daglige og ordinære omsorgen for barnet. Her er det lagt til grunn at vaksiner utenfor barnevaksinasjonsprogrammet (f. eks. reisevaksiner og influensavaksiner) må følge hovedregelen i psrl. § 4-4 første ledd.

Helsedirektoratet kan ikke se at det er grunn til å vurdere koronavaksinen på annen måte enn andre vaksiner utenfor barnevaksinasjonsprogrammet. Som utgangspunkt vil det således kreves samtykke fra begge foreldre når foreldreansvaret er delt. Hvis en forelder (eller andre) har foreldreansvaret alene, er det tilstrekkelig at denne samtykker alene, jf. § 4-4 første ledd. Denne fortolkningen er i overensstemmelse med det som er lagt til grunn i Vaksinasjonsveilederen (jf. vedlegg til FHIs henvendelse).

Barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal gis informasjon om helsehjelpen og høres, og barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet, jf. psrl. §§ 3-1 første ledd fjerde og femte punktum og 4-4 femte ledd.

Til slutt nevnes unntaket i psrl. § 4-4 tredje ledd, som fastsetter at det er tilstrekkelig med samtykke fra én forelder med foreldreansvar dersom kvalifisert helsepersonell mener at helsehjelpen er nødvendig for at barnet ikke skal ta skade. Unntaket er gitt med tanke på situasjoner der foreldre er uenige om behandling eller det ikke er mulig å få avklart begges syn på om helsehjelp skal gis. Helsedirektoratet antar at dette unntaket vil være lite aktuelt ved koronavaksine til barn. Bestemmelsen er nærmere omtalt i [Pasient- og brukerrettighetsloven med kommentarer - Helsedirektoratet](#).

Hva som vil kunne være skadelig for barnet må vurderes konkret, og vil til dels bero på et helsefaglig skjønn hos helsepersonellet. Det kreves risiko for noe mer enn en ubetydelig skade eller ubehag for barnet. Som eksempler på situasjoner der et barn kan anses å ta skade av ikke å gis helsehjelp nevner rundskrivet merkbar reduksjon av livskvalitet som følge av smerte eller lidelse, problemer i forbindelse med vitale livsfunksjoner som for eksempel næringsinntak, og nedsatt fysisk eller psykisk funksjonsnivå. Barnet vil også kunne ta skade dersom manglende helsehjelp medfører at det på et senere tidspunkt ikke er mulig å yte fullt ut effektiv helsehjelp, for eksempel i tilfeller hvor det er viktig å sette i gang behandling tidlig for å unngå mer risikofylt eller omfattende behandling senere. Muligheten for å

forebygge helseproblemer bør tillegges stor vekt i vurderingen av hva én av foreldrene kan samtykke til av helsehjelp.

Hvorvidt helsehjelp skal gis og i så fall hva som kan gjøres etter kun én av foreldrenes samtykke, avhenger av helsepersonellens vurdering av hva som vil være forsvarlig helsehjelp i det konkrete tilfellet. Helsepersonellet må foreta en faglig vurdering av blant annet forholdets alvorlighet, tidsaspekt, konsekvenser av å utsette helsehjelpen og eventuell risiko ved å yte helsehjelpen. Foreldrenes innsigelser og begrunnelser for disse vil også være en del av vurderingen.

2) Vedr. vaksine til barn under offentlig omsorg

Ved omsorgsovertakelse og akutt plassering av barn iht. barnevernloven §§ 4-6 annet ledd, 4-8 og 4-12 er retten til å samtykke til helsehjelp lagt til barneverntjenesten, jf. pasrl. § 4-4 fjerde ledd. Dette gjelder også når de biologiske foreldrene fortsatt har foreldreansvar for barnet (slik de som hovedregel har (jf. bvl. § 4-20)).

Det vil dermed ikke være tilstrekkelig med samtykke fra en fosterforelder som følger barnet. Dette følger direkte av lovens ordlyd, og har også naturlig sammenheng med ansvarsfordelingen mellom barneverntjeneste og fosterhjem etter omsorgsovertakelse. Fosterforeldre utøver den daglige omsorgen på vegne av barneverntjenesten, men spørsmål av større betydning hører inn under barneverntjenestens ansvar, jf. bvl. § 4-18. Dette er nærmere omtalt i Prop. 133 L (2020 – 2021) punkt 11.3.1 og i [Fosterhjemsavtalen \(regjeringen.no\)](#) punkt 5.

3) Vedr. registrering av samtykket mv.

I henvendelsen er det også stilt spørsmål vedrørende om samtykket må være skriftlig, hvordan det skal registreres, samt hvordan det skal kontrolleres om barnet har to foresatte.

Som utgangspunkt er det ikke noe krav om at samtykke til helsehjelp må avgis skriftlig, jf. pasrl. § 4-2.

Helsepersonelloven § 40 fastsetter imidlertid krav til innhold og form i pasientjournaler. Dette er ytterligere utdypet i journalforskriften, som i § 4 fastsetter at relevante og nødvendige opplysninger for ytelsen av helsehjelpen skal nedtegnes i journal. Opplysninger om hvem som samtykker til helsehjelp på vegne av et barn må anses som en slik opplysning.

Det må derfor fremgå av journalen hvem som har gitt samtykke til at vaksinen kan gis.

For at vaksinen skal kunne gis etter hovedregelen i § 4-4 første ledd i tilfeller der det foreligger delt foreldreansvar, må det dokumenteres i journalen at begge foreldre samtykker. Det kan være hensiktsmessig å utarbeide et skjema for dette, slik at en forelder som møter med barnet alene kan dokumentere at den andre forelder samtykker. Det er ikke nødvendig å legge selve skjemaet inn i journalen, men det skal altså journalføres hvem som samtykker på vegne av barnet.

Ved vaksine til barn under offentlig omsorg (iht. bvl. §§ 4-6 annet ledd, 4-8 og 4-12) må det nedtegnes i journal at barneverntjenesten har samtykket, jf. pasrl § 4-4 fjerde ledd. Barneverntjenesten bør bekrefte samtykket skriftlig, men det er ikke nødvendig å legge selve dokumentet inn i journalen.

Dersom vaksinen gis ved bruk av unntaksregelen i § 4-4 tredje ledd må det nedtegnes en begrunnelse for hvorfor vilkårene for dette vurderes oppfylt.

For å legge til rette for at rette vedkommende samtykker til vaksineringsen bør det bes om opplysninger om hvem som har del i foreldreansvaret fra den som representerer barnet. Det bør også bes om at det opplyses om eventuell omsorgsovertakelse. Informasjonen kan også etterspørres i et skjema for samtykke på vegne av barn til koronavaksine. Ved delt foreldreansvar eller omsorgsovertakelse bør den som representerer barnet orienteres om kravet til samtykke fra begge foreldre eller barneverntjenesten. Slik informasjon bør også fremgå av et skjema for samtykke på vegne av barn til koronavaksine.

Vennlig hilsen

Helen Brandstorp e.f.
direktør

Wenche Dahl Elde
avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:
FOLKEHELSEINSTITUTTET, Utbrudd @fhi.no